

EL KREMLIN EN LA POLÍTICA MUNDIAL ¹

Lev Trotski

1 de juliol de 1939

versió catalana feta per Alejo Martínez – alejomp@lycos.es - des de: "El Kremlin en la política mundial.", en, *Escritos*, Tom X, Volum 2, Editorial Pluma, Bogotà, 1976, pp. 532-545.

Moscou és invitat, Moscou és afalagat, a Moscou hom li implora que s'unisca al "front de pau" i es dispose a la defensa del *statu quo*. Moscou, en principi, fa molt que acceptà, però ara dubta que les democràcies capitalistes estiguen disposades a lluitar amb l'energia necessària per l'ordre existent. Aquesta paradoxal redistribució de rols demostra que alguna cosa ha canviat sota el sol, no tant sobre el Tàmesi i el Sena com sobre el riu Moskva. Com ocorre sempre en els processos de caràcter orgànic, els canvis anaren madurant gradualment. No obstant, sota la influència d'un gran impacte històric, apareixen de sobte, i aqueixa és, precisament, la raó per què copsen el pensament.

En els darrers quinze anys, la política exterior soviètica ha patit tants canvis com el mateix règim intern. El bolxevisme declarà, a l'agost de 1914, que les fronteres dels estats capitalistes, amb les seues duanes, exèrcits i guerres, obstaculitzaven el desenvolupament de l'economia mundial, de la mateixa manera que les duanes provincials de l'Edat Mitjana eren una trava per a la formació de les nacions. El bolxevisme compregué la seua missió històrica d'abolir les fronteres nacionals en nom dels Estats Units Soviètics d'Europa i del món. Al novembre de 1917, el govern bolxevic començà una lluita implacable contra tots els estats burgesos, independentment del seu sistema polític. No perquè Lenin no li assignés, en general, importància a la diferència entre la dictadura militar i la democràcia parlamentària, sinó perquè segons la seua opinió la política exterior d'un estat no està determinada per la seua organització política sinó pels interessos materials de la classe dominant. Al mateix temps, el Kremlin d'aquella època formulà una radical distinció entre nacions imperialistes, colonials i semicoloniales i recolzà enterament les colònies contra les metròpolis, al marge, ací també, de la forma política de cadascuna d'elles.

És cert que des del començament el govern soviètic, en la seua lluita per defensar-se, no s'abstingué d'utilitzar les contradiccions entre els estats burgesos i concertar acords temporals amb uns contra altres. Però aleshores es tractava d'acords de caràcter limitat i específic, com per exemple amb la derrotada i aïllada Alemanya, amb països semicoloniales com Turquia i Xina, i finalment amb la Itàlia perjudicada a Versalles. La regla fonamental de la política del Kremlin era que aqueix acord del govern soviètic amb un estat burgès no comprometia la corresponent secció nacional de la Internacional

Comunista. Així, en els anys posteriors al tractat de Rapallo (abril de 1922), quan s'establí una col·laboració econòmica i parcialment militar entre Moscou i Berlín, el Partit Comunista alemany mobilitzà obertament les masses en una insurrecció revolucionària; i si no tingué èxit en assolir-la de cap manera fou a causa del fet que la diplomàcia del Kremlin l'obstruís. El caràcter revolucionari comú a la política del govern soviètic i de la Komintern excloïa, per descomptat, en aquell període la possibilitat que l'URSS participés en un sistema d'estats interessats en la preservació de l'ordre existent.

El temor pel paper revolucionari exercit pel Kremlin seguí vigent en les cancelleries d'Europa i Amèrica molt més temps que els principis revolucionaris en el mateix Kremlin. En 1932, quan la política exterior de Moscou estava completament impregnada d'un esperit de conservadorisme nacional, el periòdic semioficial francès, *Le Temps*, escrigué amb indignació sobre "els governs que imaginem que poden, sense risc per a ells mateixos, introduir els soviets en el seu joc contra altres potències". Un estret veïnat de Moscou amenaça amb "la desintegració de les forces nacionals". En Àsia, al igual que en Europa, els soviets "creen desordre, exploten la misèria, provoquen l'odi i el sentiment de venjança, especulen desvergonyidament amb totes les rivalitats internacionals". França, el país més interessat en mantenir la pau de Versalles, inclús continuava essent l'enemic número u del Kremlin. El segon lloc l'ocupava Gran Bretanya. Estats Units, per la seua llunyania, estava en tercera fila. L'arribada al poder de Hitler no canvià immediatament aqueix quadro. A qualsevol cost, el Kremlin volgué mantenir amb el Tercer Reich les relacions que havia establert amb els governs d'Ebert i Hindenburg, i seguí la seua sorollosa campanya contra el Tractat de Versalles. Però Hitler es negà obstinadament a respondre a aquestes actituds. En 1935 es signà l'aliança francosoviètica, que no incloïa, no obstant, un conveni militar, quelcom així com un ganivet sense fulla. Eden visità Moscou però fou obligat a renunciar. Mentre, Europa assimilà l'experiència de l'acord de Munic. Moltes cancelleries i publicacions semioficials es veieren obligades a canviar de posició. El 12 de juny d'aqueix any, quan el senyor Strang volà de Londres a Moscou, el mateix *Le Temps* escrigué sobre la necessitat "d'induir la Rússia Soviètica a accelerar la conclusió d'un pacte anglofrancosoviètic". La proximitat de Moscou havia deixat, aparentment, d'amenaçar amb la "desintegració de les forces nacionals". La transformació del Kremlin de factor revolucionari de la política mundial en un de conservador no fou motivada, per descomptat, per un canvi de la situació internacional, sinó pels processos interns del mateix país dels soviets, on havia sorgit, per sobre la revolució i el poble, una nova capa social, molt privilegiada, molt poderosa, molt cobdiciosa, una capa que tenia quelcom a perdre. Com fa molt poc que ha subjugat les masses, la burocràcia soviètica no en confia més del que les tenen por les altres classes dominants del món. Les catàstrofes internacionals res li poden brindar; més bé li poden llevar molt. Un aixecament revolucionari en Alemanya o Japó podria, cert és, millorar la situació

internacional de la Unió Soviètica; però, en compensació, amenaçaria de despertar les tradicions revolucionàries dins del país, de posar en moviment les masses i crear un perill mortal per a l'oligarquia moscovita. L'apassionada lluita que inesperadament i, segons semblava, sense mòbils de l'exterior, es desenvolupava a Moscou sobre la teoria de la "revolució permanent" aparegué durant molt de temps davant dels ulls de l'observador extern com una querella escolàstica; però, en realitat, se sustenta en una profunda base material: la nova capa dominant intentava assegurar-se teòricament les seues conquestes contra el risc d'una revolució internacional. Precisament en aqueixa època la burocràcia soviètica començà a pensar que la qüestió social estava resolta, ja que la burocràcia havia resolt la seua pròpia qüestió. Aqueix és el sentit de la teoria del "socialisme en un sol país".

Els governs estrangers han sospitat durant molt de temps que el Kremlin s'escudava darrere de fórmules conservadores per a ocultar, així, els seus plans destructius. Semblant "astúcia militar" és possible, potser, durant un curt lapse per part d'una persona aïllada o d'un grup estretament cohesionat; però resulta absolutament inconcebible per a una poderosa maquinària estatal durant molts anys. La preparació de la revolució no constitueix una alquímia que pugui desenvolupar-se en un soterrani; està assegurada pel contingut de l'agitació i de la propaganda, i per la direcció política general. És impossible preparar el proletariat per a derrocar el sistema existent defensant l'*statu quo*.

* * *

L'evolució de la política exterior del Kremlin determinà directament la sort de la Tercera Internacional, a la qual de partit de la revolució internacional es transformà gradualment en una arma auxiliar de la diplomàcia soviètica. Al mateix temps, declinà el pes específic de la Komintern, com clarament s'aprecia en els successius canvis de l'elenc governant. En el primer període (1919-1923) la delegació russa a la direcció de la Komintern estava formada per Lenin, Trotski, Zinoviev, Bukharin i Radek. Després de la mort de Lenin i de l'eliminació de Trotski i després de Zinoviev de la direcció, aquesta es concentrà a mans de Bukharin davall el control de Stalin, que fins aleshores havia romàs al marge del moviment obrer internacional. Després de la caiguda de Bukharin, Molotov, que mai s'havia preocupat per la teoria marxista, que no coneixia cap país ni idioma estranger, esdevingué, inesperadament per a tots i per a ell mateix, en cap de la Komintern. Però al poc de temps calgué que Molotov exercís com a president del Consell de Comissaris del Poble, reemplaçant Rikov que havia caigut en desgràcia. Manuilski fou nomenat per a dirigir el "proletariat mundial", evidentment només perquè no servia per a cap altra tasca. Manuilski exhaurí ràpidament els seus recursos i en 1934 el reemplaçà Dimitrov, un treballador búlgar no sense audàcia personal però limitat i ignorant. La designació de Dimitrov fou utilitzada per a demostrar un canvi de política. El Kremlin decidí rebutjar el ritual de la revolució i intentar

obertament aconseguir la unitat amb la Segona Internacional, amb la burocràcia conservadora dels sindicats i, mitjançant ella, amb la burgesia liberal. S'inaugurà l'era de la "seguretat col·lectiva" en nom de l'*statu quo* i la del "front popular" en nom de la democràcia.

Per a la nova política es necessitaven noves persones. A través d'una sèrie de crisis internes, remocions, porgues o directament el suborn, els distints partits nacionals s'anaren adaptant gradualment a les noves exigències de la burocràcia soviètica. Tots els elements intel·ligents, independents i crítics foren expulsats. El mateix Moscou en donà exemple amb els seus arrestos, judicis prefabricats i interminables execucions. Després de l'assassinat de Kirov (1 de desembre de 1934), diversos centenars de comunistes estrangers exiliats, que s'havien convertit en una càrrega per al Kremlin, foren exterminats en l'URSS. A través d'una ramificada organització d'espionatge, es realitzà una sistemàtica selecció de funcionaris de carrera disposats a portar a terme qualsevol tasca. Siga com siga, s'assolí l'objectiu: l'actual aparell de la Komintern està integrat per individus que pel seu caràcter i educació representen exactament allò que és l'oposat del que ha d'ésser un revolucionari.

Per tal de no perdre influència en determinats cercles obrers, la Komintern està obligada, segurament, a recórrer de quan en quan a la demagògia. Però no va més enllà de certes frases radicals. Aquests individus no són capaços de cap lluita real, que requereix criteri independent, integritat moral i confiança mútua. Ja en 1933 el Partit Comunista d'Alemanya, la secció més nombrosa de la Komintern després de la de l'URSS, fou impotent per a resistir el colp d'estat de Hitler. Aquesta vergonyosa capitulació marcà per sempre la fi de la Komintern com a factor revolucionari. Des d'aleshores, considera la seua principal tasca convèncer de la seua respectabilitat l'opinió pública burgesa. En el Kremlin, millor que en cap altra banda, es coneix el preu de la Komintern. Es comporten envers els partits comunistes estrangers com si fossen parents pobres, que no són precisament benvinguts i que, a més a més, són cobdiciosos. Stalin batejà la Komintern com la "falsa unió". No obstant, si continua mantenint aquestes "falses unions" és per la mateixa raó que porta a altres estats a mantenir ministeris de propaganda. Açò no té res a veure amb les tasques de la revolució internacional.

Uns pocs exemples demostraran millor com el Kremlin utilitza la Komintern, d'una banda, per a mantenir el seu prestigi davant de les masses; per l'altra, per a demostrar la seua moderació a les classes dominants. A més, la primera d'aqueixes tasques queda cada vegada més arrere de l'última.

Durant la Revolució xinesa de 1927, tots els periòdics conservadors del món, particularment els anglesos, descrigueren el Kremlin com un incendiari. En realitat el Kremlin temia més que ningú que les masses revolucionàries xineses traspassaren els límits de la revolució nacional burgesa. La secció xinesa de la Komintern es subordinà, seguint el categòric mandat de Moscou, a la disciplina del Guomindang, a fi d'impedir així qualsevol sospita sobre les intencions del

Kremlin de sagnar les bases de la propietat privada en Xina. Stalin, Molotov, Voroshilov, i Kalinin telegrafiaren instruccions als dirigents del Partit Comunista xinès perquè contingueren l'ocupació de les grans propietats per part dels camperols a fi de no espantar Chiang Kai-shek i els seus oficials. La mateixa política s'executa actualment en Xina, durant la guerra amb Japó, d'una manera força més decisiva: el Partit Comunista xinès està completament subordinat al govern de Chiang Kai-shek i per ordre del Kremlin ha reemplaçat oficialment les ensenyances de Marx per les de Sun Yat-sen, fundador de la República Xina.

La tasca fou força més difícil a Polònia, amb les seues velles tradicions revolucionàries i el seu fort Partit Comunista, que havia passat per l'escola de la il·legalitat tsarista. Com que cercava l'amistat del govern de Varsòvia, Moscou prohibí primer que es lencés la consigna d'autodeterminació dels ucraïnesos polonesos; després, ordenà el Partit Comunista polonès que sostingués patriòticament el seu govern. Com hi trobà resistència, Moscou dissolgué el Partit Comunista, declarant que els seus dirigents, vells i coneguts revolucionaris, eren agents del feixisme. Durant la seua recent visita a Varsòvia, Potemkin, sots-comissari del poble per a les relacions exteriors, ha assegurat al coronel Beck que la Komintern mai reprendrà la seua tasca a Polònia. El mateix prometé Potemkin a Bucarest. La secció turca de la Komintern fou liquidada inclús abans per tal de no refredar l'amistat amb Kemal Pasha.

La política dels "fronts populars" portada a terme per Moscou significà a França la subordinació del Partit Comunista al control dels radical-socialistes, els que, no obstant el seu nom, són un partit burgès conservador. Durant el tempestuós moviment de vagues de juny de 1936, amb l'ocupació de tallers i fàbriques, la secció francesa de la Komintern actuà com un partit de l'ordre democràtic; és a ella a qui la Tercera República li deu en gran mesura haver impedit que el moviment adquirís formes obertament revolucionàries. En Anglaterra, on, si la guerra no interfereix, es pot esperar que els *tories* siguin suplantats en el poder pel Partit Laborista, la Komintern porta a terme una constant propaganda a favor d'un bloc amb els liberals, tanmateix l'obstinada oposició dels laboristes. El Kremlin tem que un govern purament obrer, malgrat la seua moderació, estimule exigències extraordinàries de les masses, hi provoque una crisi social, debiliti Anglaterra i deslligui les mans a Hitler. D'aquí l'aspiració de col·locar el Partit Laborista sota el control de la burgesia liberal. Per paradoxal que sembla, la preocupació actual del govern de Moscou és la protecció de la propietat privada en Anglaterra!

És difícil imaginar una faula més nècia que les referències que fan Hitler i Mussolini als esdeveniments espanyols com a prova de la intervenció revolucionària de la Unió Soviètica. La revolució espanyola, que esclatà al marge de Moscou i inesperadament per a aquest, aviat exhibí la tendència a adquirir un caràcter socialista. Moscou temia per sobretot que les molèsties a la propietat privada en la Península Ibèrica aproparen Londres i París a Berlín

contra l'URSS. Després d'algunes vacil·lacions, el Kremlin intervingué en els esdeveniments a fi de contenir la revolució dins dels límits del règim burgès.

Totes les accions dels agents de Moscou en Espanya estigueren orientades a paraitzar qualsevol moviment independent dels obrers i camperols, i a reconciliar la burgesia amb una república moderada. El Partit Comunista espanyol s'ubicà en l'ala dreta del front popular. El 21 de desembre de 1936, Stalin, Molotov i Voroshilov, en lletra confidencial a Largo Caballero, recomanaven insistentment al primer ministre espanyol d'aquella època que no fóra afectada la propietat privada, que es donaren garanties al capital estranger contra les violacions de la llibertat de comerç i que es mantingués el sistema parlamentari sense tolerar el desenvolupament de soviets. Aquesta lletra, recentment comunicada a la premsa per Largo Caballero a través de l'exambaixador espanyol a París, L. Araquistain (*New York Times*, 4 de juny de 1939), resumeix de la millor manera la posició conservadora del govern soviètic davant de la perspectiva de la revolució socialista.

D'altra banda, hem de fer justícia al Kremlin: la política no roman en el regne de les paraules. La GPU portà a terme en Espanya una despietada repressió contra l'ala revolucionària ("trotskistes", pousmistes, socialistes d'esquerra, anarquistes d'esquerra). Ara, després de la derrota, les crueltats i fraus de la GPU en Espanya són voluntàriament revelats pels polítics moderats, que en gran manera utilitzaren l'aparell policíac moscovita per a aixafar els seus adversaris revolucionaris.

Especialment cridaner resulta el canvi d'actitud del Kremlin envers els pobles colonials, que per a ell han perdut tot interès especial, ja que no són els subjectes sinó els objectes de la política mundial. En l'última convenció partidària de Moscou (març de 1939), s'hi proclamà oficialment la negativa de la Komintern a exigir la llibertat de les colònies dels països democràtics. Al contrari, la Komintern els exigí sostenir els seus amos contra les pretensions feixistes. A fi de demostrar a Londres i París el gran valor que tindria una aliança amb el Kremlin, la Komintern agita a l'Índia britànica i en la Indo-xina francesa contra el perill japonès, però no contra la dominació de França i Anglaterra. "Els dirigents stalinistes han donat un nou pas en el camí de la traïció", escrivia el periòdic obrer de Saigon *La Lutte* el 7 d'abril d'enguany. "Traient-se les seues màscares revolucionàries, s'han convertit en campions de l'imperialisme i s'expressen obertament contra l'emancipació dels pobles colonials oprimits." És important recordar que en les eleccions per a la constitució del consell colonial, els candidats del partit representat pel diari citat obtingueren més vots a Saigon que el bloc dels comunistes i el partit governamental. En les colònies, l'autoritat de Moscou està declinant ràpidament.

Com a factor revolucionari, la Komintern està morta. Cap força en el món podrà reviure-la mai. Si alguna vegada el Kremlin dirigeix una altra vegada la seua

política cap a la revolució, no trobarà els instruments necessaris. Però el Kremlin no vol això i no pot voler-ho.

* * *

La triple aliança militar, que ha d'incloure un pacte dels estats majors, no sols suposa una comunitat d'interessos sinó també un grau important de confiança mútua. Es tracta de l'elaboració comuna de plans militars i de l'intercanvi de la informació més secreta. La porga en el comandament soviètic roman encara en el record de tots. ¿Com poden París i Londres convenir en confiar els seus secrets a l'Estat Major de l'URSS, al capdavant, ahir mateix, dels quals s'hi trobaven "agents estrangers"? Si Stalin ha necessitat més de vint anys per a descobrir que herois nacionals com Tukhatxevski, Iegorov, Gamarnik, Bluetxer, Iakir, Uborevitx, Muralov, Mrakhovski, Dibenko i d'altres eren espies, ¿en què pot un basar-se per a esperar que els nous caps militars, que són persones absolutament fosques i desconegudes, siguen més segurs que els seus predecessors? No obstant, a Londres i París aquestes coses no els han afectat. No és sorprenent: els governs interessats i els seus estats majors han llegit molt bé entre línies els processos de Moscou. En el judici de març de 1938, l'exambaixador soviètic en Anglaterra, Rakovski, es declarà agent exclusiu de l'Intelligence Service. Sectors endarrerits d'obers russos o anglesos poden creure-ho. Però no l'Intelligence Service; aquest coneix molt bé els seus agents. Sobre la base d'aquest únic fet (i hi ha centenars com aquest) no li fou difícil a Chamberlain decidir-se quant al valor relatiu de les acusacions formulades contra el mariscal Tukhatxevski i d'altres caps militars. En Downing Street i en el Quai d'Orsay no hi ha romàntics ni ingenus somiadors. Allí saben amb quins materials es fa la història. Molta gent, per descomptat, arrufa les celles davant de la menció dels monstruosos fraus. Però a la llarga els judicis de Moscou, amb les seues fantàstiques acusacions i les seues execucions enterament reals, han reforçat la confiança d'aquests cercles en el Kremlin com a garantia de la llei i el dret. La liquidació total dels herois de la Guerra Civil, i de tots els representants de la jove generació lligats a ells, fou la prova més convincent que el Kremlin no pretenia utilitzar estratagemes, sinó liquidar seriosament i definitiva el seu passat revolucionari.

Des del moment en què es prepararen per a acordar una aliança militar amb l'estat sorgit en la Revolució d'Octubre, Anglaterra i França demanaren en realitat la fidelitat del Kremlin davant de Romania, Polònia, Lituània, Estònia i Finlàndia, davant de tot el món capitalista. I tenen raó. No hi ha el més mínim perill que Moscou, com s'havia previst fa molts anys, intente utilitzar la seua participació en la política mundial per a provocar la guerra: Moscou la tem més que a res i que a ningú. Tampoc hi ha raó perquè Moscou s'aprofite de l'apropament als seus veïns occidentals per a derrocar els seus règims socials. La revolució a Polònia i Romania convertiria en realitat a Hitler en un croat de l'Europa capitalista de l'est. Aquest perill, per a la consciència del Kremlin, és

un malson. Si el mateix fet de l'ingrés de les tropes roges a Polònia, independentment de qualsevol pla, impulsés, malgrat tot, el moviment revolucionari (i les condicions internes de Polònia i Romania són prou favorables perquè això ocorregui) l'Exèrcit Roig, podem predir-ho amb certesa, exercirà el paper de conquistador. El Kremlin tindria ben en compte per endavant de destinar les tropes de major confiança a Polònia i Romania. Si, no obstant, foren sorpreses pel moviment revolucionari, això amenaçaria el Kremlin amb els mateixos perills que el Belvedere. Cal no tenir cap imaginació històrica per a admetre, encara que siga per un instant, que en el cas d'una victòria revolucionària a Polònia o Alemanya les masses soviètiques suportarien pacientment la terrible opressió de la burocràcia soviètica. El Kremlin no vol guerra ni revolució; vol ordre, tranquil·litat, l'*statu quo* a qualsevol preu. És hora d'anar acostumant-se a la idea que el Kremlin ha esdevingut un factor conservador en la política mundial!

¹ "El Kremlin en la política mundial", *New International*, octubre de 1942.